

רשומות

הצעות חוק

30 בנובמבר 1983

1653

כ"ד בכסלו התשמ"ד

צמוד

90	חוק הירושה (תיקון מס' 7), התשמ"ד-1983
97	חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 30), התשמ"ד-1983

חוק הירושה (תיקון מס' 7), התשמ"ד—1983

תיקון סעיף 6 1. בסעיף 6(ב) לחוק הירושה, התשכ"ה—1965¹ (להלן — החוק העיקרי), במקום "בן-זוגו או ילדיו של המוריש" יבוא "בן-זוגו, ילדו או אחיו של המוריש".

תיקון סעיף 11 2. בסעיף 11 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), במקום פסקאות (1) עד (4) יבוא :

"(1) אם הגיח המוריש ילדים משותפים לו ולבן הזוג בלבד או צאצאיהם או הורים — חצי ;

(2) אם הגיח המוריש ילדים שאינם משותפים לו ולבן הזוג או צאצאיהם, בין לבדם ובין יחד עם ילדים או עם צאצאים כאמור בפסקה (1) — רבע ;

ד ב ר י ה ס פ ר

(3) כשיורשים אתו אחים או אחיות של המוריש או הורי הוריו של המוריש — שני שלישי ;

(4) באין יורשים כאמור — הכל.

(ב) היו במות המוריש כל נכסי בני הזוג, או מרביתם לפי שווים, בבעלות משותפת של שניי המורשים, או שהגיע במות אחד מהם לנשאר בהיים מחצית שווים של כל נכסי שניהם או של מרביתם לפי שווים, אם על פי דין ואם על-פי הסכם ביניהם, יהיה חלקו של בן-הזוג בעובון המוריש, בנסיבות האמורות בסעיף קטן (א) פסקה (2) — רבע."

התיקון המוצע לסעיפים קטנים אלה כולל את השינויים הבאים:

1. לענין חלקו של בן הזוג הוריש עם ילדים משני סוגים

פסקה (א) (1) הקיימת קובעת כי כשיורשים עם בן הזוג ילדיו של המוריש מנישואין קודמים, יטול בן הזוג רבע מהעובון, ואילו פסקה (2) מורה כי כאשר יורשים עמו ילדים משותפים לו ולמוריש — יהא חלקו של בן הזוג — מחצית. השאלה היא מה יהא גודל חלקו של בן הזוג כאשר יורשים עמו ילדים משני הסוגים האמורים גם יחד.

פתרון עקבי בנושא זה ניתן בידי בית המשפט העליון במספר פסקי-דין, אשר המנתה שבהם הוא בענין פינקלשטיין (ע.א. 83/68, פד"י כ"ב (1) עמ' 82).

סעיף 1 סעיף 6(ב) לחוק העיקרי קובע לאמור:

"(ב) מי שהסתלק מחלקו בעובון, רואים אותו במידה שהסתלק כאילו לא היה יורש מלכתחילה ; אין הסתלקות לטובת אדם אחר, אלא לטובת בן-זוגו או ילדו של המוריש."

קיימים מקרים בהם הורים יורשים את בניהם, אך אין הם רוצים בכך ומבקשים להסתלק מחלקם בעובון לטובת אחיו של המוריש.

מוצע, איפוא, להוסיף גם את אחי המוריש לרשימת אלה שניתן להסתלק לטובתם מירושה.

בסעיפים 3, 5 ו-7 מוצעים תיקונים טכניים מתאימים בסעיפים 14, 41 ו-50 לחוק העיקרי, העוסקים אף הם בענין המסתלק.

סעיף 2 סעיף 11 לחוק העיקרי ענינו זכות הירושה של בן זוג. סעיפים קטנים (א) ו-(ב) שבו מורים לאמור:

"(א) בן זוגו של המוריש נוטל את המיטלה-טליון, כולל מכוננית גוסעים, השייכים לפי המיטלה ולפי הנסיבות, למשק הבית המשותף, ונוטל משאר העובון —

(1) כשיורשים אתו ילדי המוריש מנישואין קודמים — רבע ;

(2) כשיורשים אתו ילדי המוריש שלא כאמור בפסקה (1) או צאצאיהם או הורי המוריש — חצי ;

1 ס"ה התשכ"ה, עמ' 63; התשמ"א, עמ' 82.

(3) אם הניח המוריש אחים או צאצאיהם או הורי הורים, וערב מותו היה בן הזוג נשוי לו —

- (א) פחות מחמש שנים — שני שלישים;
(ב) חמש שנים או יותר — הכלי."

(2) אחרי סעיף קטן (א) יבוא:

"(1א) אם לא הניח המוריש קרוב מן המנויים בסעיף קטן (א), יורש בן הזוג את העובון כולו";

(3) בסעיף קטן (ב), במקום "פסקה (2)" יבוא "פסקה (1)".

ד ב ר י ה פ כ ר

עמה רק הילד מהנישואין הקודמים) והיתרה של 3/4 תחולק בין שני הילדים בחלקים שווים, כך שכל אחד מהם יקבל 3/8 מהעובון.

2. לענין חלקו של ילד מחוץ לנישואין

על-פי הנוסח הנוכחי של פסקאות (1) ו-(2) בסעיף קטן (א), פסקה (1) דנה ב"ילדים מנישואין קודמים", ואילו פסקה (2) דנה ב"ילדים שלא כאמור בפסקה (1)". כתוצאה מכך נכללים ילדים מחוץ לנישואין בפסקה (2) ובתחרותם עם בן הזוג מיווה חלקם לחלקם של הילדים המשותפים למוריש ולבן הזוג. מאחר שילדי המוריש מחוץ לנישואין (שאינם משויי תפים לו ולבן הזוג) הינם הורגים לבן-הזוג ממש כמו ילדי המוריש מנישואין קודמים, מוצע שגם חלקם יהיה שווה לחלקם של אלה.

3. לענין צאצא של ילד מנישואין קודמים שמת לפני המוריש

סעיף 14 לחוק העיקרי דן בחליפו של יורש והרישה בו קובעת כי "ילדו של מוריש שמת לפניו והשאיר ילדים, הילדים יורשים במקומו, ועל דרך זו יורשים ילדים של כל אחד מקרובי המוריש שמת לפניו"; פסקה (2) של סעיף 11(א) אמנם מותאמת לעקרון זה והיא מדברת ב"ילדי המוריש... או צאצאיהם", אולם מפסקה (1) הושטו הצאצאים. באופן זה נוצרה אי התאמה — לענין זכות הנכד של המוריש מנישואין קודמים — בין ההוראות הכלליות שבסעיף 14 לבין ההוראה הספציפית שבפסקה (1), שלפיה מסתבר שאין הנכד יורש במקום הוריו כאשר נכלל בן זוג בין היורשים.

מוצע להשוות את זכות הירושה של נכד זה לזכו-תם של הנכדים האחרים, וליישב את הסתירה בחוק על-ידי הכללה מפורשת של הצאצאים גם בפסקה (1).

4. לענין חלקו של בן אחיו של מוריש עתפאר לפניו

בפסקה (3) של סעיף קטן בגוסה הקיים נקבע כי כשיורשים עם בן הזוג אחים או סבים, נוטל בן הזוג

618. בפסק דין זה קבע בית המשפט כי אין להעדיף את בן הזוג או להפלותו לרעה על-ידי מתן החלק הגדול ביותר או הקטן ביותר הנזכר באחת הפסקאות האמורות, אלא יש לחלק את העובון בשני שלבים:

בשלב ראשון תיערך חלוקה "רעיונית" בין היור-שים כאילו בן הזוג אינו קיים, ואילו בשלב השני "ינגוס" בן הזוג את החלק המגיע לו מחלקו ה"רעיוני" של כל אחד ואחד מהיורשים האחרים, וכך תבוצע החלוקה ה"ממשית". לדוגמא: המוריש הניח אלמנה, ילד מנישואין קודמים וילד מנישואין משותפים. בשלב ראשון יחולק העובון בין שני הילדים באופן שווה וכל אחד מהם "יקבל" מחצית. בשלב שני "תנגוס" האלמנה מחלקו של הילד הראשון 1/4 ומחלקו של השני — 1/2. החלוקה הסופית תהיה, איפוא, זו: האל-מנה תקבל 3/8 מהעובון, הילד הראשון 3/8 והילד המשותף — 2/8.

על הלכת פינקלשטיין נמתחה ביקורת מכמה בחינות:

- (א) ה"נגיסה" האמורה אינה תואמת את גוסה הרישה של סעיף 11 ("נוטל מן העובון");
(ב) העובדה שחלקיהם של הילדים בעובון אינם שווים עומדת בסתירה לעקרון הכללי הק-בוע בסעיף 13 לחוק, שלפיו "ילדי המוריש חולקים ביניהם בשווה";
(ג) ההלכה אינה צודקת לגופה.

מוצע לאמץ הסדר שונה מזה שנקבע בהלכה האמורה, והוא:

תחילה יטול בן הזוג את חלקו, ולאחר מכן תחולק היתרה בין שאר היורשים לפי הוראות החוק הכלליות כאילו בן הזוג אינו קיים. חלקו של בן הזוג יהיה החלק הקטן מבין החלקים הנזכרים בפסקאות (1) ו-(2) כאילו היה בן הזוג "מתחרה" רק עם הקרוב ה"מיוחס" ביותר מבין הקרובים היורשים עמו. בדוגמא שלעיל תהא, איפוא, החלוקה לפי השיטה המוצעת כדל-קמן: האלמנה תיטול רבע מהעובון (כאילו יורש

3. במקום סעיפים 14 ו-15 לחוק העיקרי יבוא:

"חליפיו של
יורש

14. (א) ילדו של מוריש שמת לפניו והשאיר ילדים, הילדים יורשים במקומו, ועל דרך זו יורשים ילדים של כל אחד מקרובי המוריש שמת לפניו; הוראה זו לא תחול על ילדיהם של הורי המוריש ושל הורי הוריו האמורים בסעיף 11(א), אם שני ההורים או הורי ההורים נפטרו לפני המוריש.

דברי הפבר

מקום לפרשנויות שונות ולא יהא צורך להיזקק להלכת פינקלשטיין ולחלוקת העזבון בשני שלבים.

5. לענין חלקו של בן הזוג היורש עם אחים של המוריש

כאמור לעיל, אם הניח המוריש בן זוג ואחים בלבד, נוטל בן הזוג — לפי הקבוע בפסקה (3) — 2/3 מהעזבון, והאחים — את השליש הנותר. הוא הדין אם הניח המוריש בן זוג והורי הורים בלבד. בהקשר זה יש לזכור כי האת או הסב לא היו יורשים כלל אילו הניח אחריו המוריש גם ילדים.

במציאות של ימינו, בה מקימים ומקיימים רוב הזוגות הנשואים את ביתם במאמץ משותף ורוכשים את נכסיהם מיגיע כפיהם או בעזרת הוריהם, אין הצי" דקה לכך שבעת פטירת אחד מהם יהיה על בן הזוג הנותר, דוקא בשעת אסונו ומשום שהוא חשוך ילדים, להתחלק בדירתו ובשאר נכסי העזבון עם גיסיו וגיי" סותיו, אשר ברוב המקרים לא היה להם חלק ברכישת נכסים אלה.

מוצע, איפוא, להוציא את האחים והסבים ממסגרת היורשים עם בן הזוג, תוך סיוג הוראה זו בתנאי שבן הזוג היה נשוי למוריש חמש שנים או יותר; לעומת זאת, אם בני הזוג היו נשואים תקופה קצרה מחמש שנים — יטול בן הזוג — כמו היום — 2/3 בלבד מהעזבון; השליש הנותר יתחלק בין האחים והליפיהם או בין הסבים, לפי הענין.

6. המונח "אחיות" המופיע בפסקה (3) הקיימת הוש" מט מההצעה, וזאת לאור הוראת סעיף 6 בחוק הפרי" שנות, התשמ"א—1981, שעל פיה האמור בלשון זכר אף לשון נקבה במשמע, כך שהמונח "אחים" המופיע בפסקה האמורה משמעו גם "אחיות".

7. לענין תיקון סעיף קטן (ב) — תיקון זה הוא טכני ונובע משינוי מיספור הפסקאות בסעיף קטן (א).

סעיף 3 בסעיף זה מוצעים תיקונים בשלושה נוש" אים:

1. לענין הליפיהם של הורים או הורי הורים על מנת למנוע סתירה בין הוראות פסקאות (1) ו-(3) של סעיף 11(א) המוצע — לענין צאצאיהם של ההורים והורי ההורים הנזכרים בהן — לבין הור" אחיין — הכל.

2/3 מהעזבון, ואילו פסקה (4) מורה כי כאשר אין יורשים כאמור בפסקאות (1) עד (3), יורש בן הזוג את העזבון כולו.

העובדה שצאצאי האחים אינם נזכרים במפורש בפסקה (3) יוצרת אי התאמה — לענין האחיינים — בין הוראות פסקה זו לבין העקרון בדבר החליפים שבסעיף 14 (בדומה לאי ההתאמה שנדונה לעיל לענין פסקה (1)), ובפסקי דין שדנו בנושא הועלתה מדי פעם השאלה אילו משתי ההוראות גוברת על רעותה.

בענין מולה ב' רבר ואח' (ע.א. 727/80, פד"י ל"ז (3) עמ' 584), נערך סיכום של שלוש האפשרויות לחלוקת העזבון כאשר היורשים הם בן-זוג, אחים ואחיינים, ואלו הן:

(א) ניתן לפרש את הוראת פסקה (3) כפשוטה, דהיינו: חלקו של בן הזוג היורש עם אחי המוריש הוא 2/3; האחיינים אינם נזכרים בפסקה (3) ועל כן אינם יורשים עם בן הזוג. התוצאה: ה-1/3 הנותר מתחלק בין האחים הח"יים בלבד.

(ב) ניתן להתחשב הן בהוראות פסקה (3) והן בעקרון שבסעיף 14 לחוק בדבר החליפים, דהיינו: האחיינים היתומים יורשים במקום האחים שנפ" טרו לפני המוריש. התוצאה: בן הזוג יטול 2/3 מהעזבון וה-1/3 הנותר יתחלק בין האחים והאחיינים כאילו בן הזוג אינו קיים.

(ג) מכיון שהאחיינים אינם נזכרים במפורש בפסקאות (1) עד (3), הרי שממילא הם כלולים בסוג היורשים שבפסקה (4). מדובר, איפוא, ביורשים משני סוגים, ועל כן ניתן ליישם את הלכת פינקלשטיין, דהיינו: בשלב הראשון "יחול" לק" העזבון בין האחים והאחיינים כאילו בן הזוג אינו קיים, ובשלב השני "ינגוס" בן הזוג מהחלק ה"רעיוני" של כל יורש את חלקו האמור בפסקה (3) או (4), לפי הענין. התוצאה: מחלקו של כל אח יטול בן הזוג 2/3, ומחלקו של כל אחיין — הכל.

בפסק הדין הנ"ל פסק בית המשפט העליון עלי"פי אפשרות (ג); מוצע לקבוע במפורש כי דין האחיינים היתומים יהיה כדין האחים החיים גם ב"תהרות" עם בן הזוג (אפשרות (ב) לעיל), כך ששוב לא יהיה

(ב) ילדים היורשים לפי סעיף קטן (א) חולקים ביניהם בשווה מה שירשו בדרך זו.

15. מי שנמצא פסול לרשת או שהסתלק מחלקו בעזבונו שלא לטובת בן-זוגו, ילדו או אחיו של המוריש, חלקו מתווסף לשאר היורשים על פי חלקיהם.

יורש פסול
יורש שהסתלק

דברי הפבר

כע.א. 545/81 הימלפרב נ' האפוטרופוס הכללי (פר"י ל"ו (3) עמ' 302), פסק לאחרונה בית המשפט כי על אף אי התאמה המסויימת שבין הוראת סעיף 6 (ב) לבין זו שבסעיף 14, ההוראה שבסעיף של סעיף 14 ברורה למדי ובהיותה הוראה ספציפית היא גוברת על ההוראה הכללית שבסעיף 6 (ב). כתוצאה מכך הוחלט שם שחלקו של היורש שהסתלק שלא לטובת בן זוגו או ילדיו של המוריש, עובר לילדי המסתלק, אשר יורשים במקומה.

בסעיף 3 להצעה מוצע ליישב את הסתירה הא-מורה באופן שהוראת סעיף 14 בנושא זה (שמוצע להעביר לסעיף 15) תותאם לאמור בסעיפים 6 (ב), 41 (א) ו-50, וזאת מהטעמים הבאים:

א. היא עומדת בסתירה להוראה הכללית שבי סעיף 6 (ב) ובהוראה ספציפית היא מיתרת אותה לחלוטין.

ב. בכל ארבעת הסעיפים הדנים בנושא — 6 (ב), 14, 41 (א) ו-50 — חוזר המחוקק על העקרון שאין הסתלקות אלא לטובת בן-זוגו או ילדיו של המוריש, כלומר, הסתלקות של יורש לטובת ילדיו שלו איננה הסתלקות על-פי החוק, אולם הסתלקות מוחלטת, שהיא תקפה על-פי החוק, הופכת אותו למעשה למסתלק לטובת ילדיו שלו, והוא משיג בכך תוצאה שהמחוקק מתנגד לה.

ג. אין כל הצדקה או הגיון לקבוע הוראה שונה לענין מי שנפסל או שהסתלק מחלקו בירושה על-פי צוואה לעומת מי שנפסל או שהסתלק מחלקו בירושה על-פי דין.

ד. אין להשוות את זכות ילדו של הפסול או המסתלק לזכות ילדו של הנפטר ולכרכם במסגרת אחת של "חליפים". הרעיון של "חליף" מבוסס על הנחה שאילו היה היורש עצמו בה-יים, היה נוטל את חלקו ומורישו בעתיד לילדיו. עקב פטירתו מועבר, איפוא, חלקו ישירות לילדיו, הבאים במקומו ומכוחו. הפסול והמסתלק, לעומת זאת, הם אנשים חיים, שמאונס או מרצון אינם זכאים מלכתחילה לחלק בעזבונו ועל כן אין הם אמורים, כמוכר, להורישו לילדיהם לאחר פטירתם. אין כל הצדקה, על כן, שחלק זה יעבור ישירות לילדים המקבלים בכך, מכוח

אות סעיף 14 לענין חליפים, מוצע לקבוע במפורש שהוראותיו של סעיף 14 לא יחולו לגבי הצאצאים במקרים האמורים באותן הפסקאות שבהם נפטרו שני יוריו של המוריש לפניו.

הסיפה של סעיף 14 (א) באה להבהיר שאם הניח המוריש בן-זוג ואח אין האה יכול לרשת על-פי פסקה (1) כחליף של הוריו, אלא רק כאח הכלול בפסקה (3). הוא הדין אם הניח המוריש בן-זוג ודוד, שאז אין הדוד יכול לרשת כחליף של הוריו, שהם הורי הוריו של המוריש, משום שכדוד הוא כלול בפסקה (4). אם, לעומת זאת, הניח המוריש בן-זוג, אם ואח, יטול בן הזוג מחצית מהעזבונו לפי פסקה (1), ואילו המחצית השנייה תחלק בחלקים שווים בין האם והאח לפי העקרון הכללי שבסעיף 14, שעל פיו תירש האם חלק אחד ואילו האח, כחליפו של האב, את החלק השני.

2. לענין דין חלקו של יורש פסול יורש שהסתלק

בפרק "הוראות כלליות" שבחוק העיקרי, המתייחס הן לירושה על-פי דין והן לירושה על-פי צוואה, נקבע בסעיף 6 (ב) כי: "מי שהסתלק מחלקו בעזבונו, רואים אותו במידה שהסתלק כאילו לא היה יורש מלכתחילה; אין הסתלקות לטובת אדם אחר, אלא לטובת בן זוגו או ילדו של המוריש".

גם סעיף 50 לחוק העיקרי, הדין בירושה על-פי צוואה, קובע הוראה דומה: "זוכה על-פי צוואה שנמצא פסול לרשת או שהסתלק מן המגיע לו... הוראת הצוואה לטובתו מתבטלת".

כלומר, הפסול והמסתלק אינם נחשבים מלכתחילה כיוורשים, כך שחלקם מתחלק בין יורשי העזבונו האחרים.

הנחה דומה מניח גם סעיף 41 לחוק העיקרי, הדין ב"יורש במקום יורש" והקובע כי המצווה רשאי לצוות לשניים על מנת שיזכה השני אם לא זכה הראשון; השני יזכה אם הראשון הסתלק מן המגיע לו שלא לטובת בן-זוגו או ילדיו של המוריש. זכה השני, דינו כדין מי שהמצווה ציווה לו לכתחילה.

סעיף 14, לעומת זאת, קובע — לענין ירושה על-פי דין — כי דין ילדו של הפסול והמסתלק כדין ילדו של יורש שמת לפני המוריש, היינו, הילד נכנס למסגרת היורשים כחליפו של הורהו ונוטל אותו חלק שהורהו היה זכאי לו אילו לא היה פסול או מסתלק.

תיקון סעיף 25 4. בסעיף 25 לחוק העיקרי —

(1) במקום כותרת השוליים יבוא "קיום צוואה על אף פגם או חסר בצורתה";

(2) האמור בסעיף יסומן (א) ואחריו יבוא:

"(ב) לא היה לבית המשפט ספק באמינותה של צוואה בכתב יד ובדבר גמירת דעתו של המצווה, רשאי הוא, בנסיבות מיוחדות, לקיימה אף בהעדר חתימה או תאריך כנדרש בסעיף 19."

תיקון סעיף 41 5. בסעיף 41(א) לחוק העיקרי, במקום "בן-זוגו או ילדיו של המוריש" יבוא "בן-זוגו, ילדו או אחיו של המוריש".

תיקון סעיף 49 6. בסעיף 49 לחוק העיקרי, המלים "בן-זוג או" — ימחקו.

דברי הסבר

כך היתה, אם העדר החתימה והתאריך ניתן לראותו כ"פגם" הניתן לריפוי בהתאם לסעיף 25 לחוק.

בית המשפט העליון פסק, על פי דעת הרוב, כי:

(א) תוראת סעיף 19 לחוק בדבר הצורך בחתימה ובתאריך כתובים בכתב ידו של המנוח היא קונסטיטיוטיבית ובהעדרם לא תיכון צוואה.

(ב) המשמעות הרגילה של "פגם" היא החסרת משהו מהשלם ולא "חסר".

(ג) סעיף 25 לחוק אינו רואה כ"צוואה בכתב יד" מסמך שמרכיבי היסוד של צוואה כזאת נעדרים ממנו.

פסק דין ברוח זהה ניתן גם בבית המשפט המחוזי בתל-אביב בתיק עובונות 5356/81 (טרם פורסם), לגבי צוואה בכתב יד שנכללה בה חתימת המנוחה אך התאריך נעדר ממנה. בית המשפט לא קיים את הצוואה על אף שלא היו לו ספקות שהמסמך אמנם נערך בכתב ידה של המנוחה ונתתם בידה.

מאחר שבמקרים האמורים ובדומים להם, אם לא תקויים הצוואה עלול להגרם עוול למי שהצוואה נכתבה לטובתו, וזאת בניגוד בולט לרצון המצווה, מוצע לאפשר לבית המשפט, כאשר אין לו ספק בדבר אמיתותו של המסמך ובדבר גמירת דעתו של המצווה, ואם קיימות נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת, לקיים את הצוואה כלשונה גם בהעדר חתימה ותאריך.

סעיף 5 ראה דברי הסבר לסעיף 1.

סעיף 6 סעיף 49 רישה לחוק העיקרי קובע לאמור:

"זוכה על-פי צוואה שמת לפני המצווה, ולא קבע המצווה אדם אחר שיזכה במקומו — אם

ההורה החי, זכויות שהוא עצמו לא יכול היה להעבירן, לא בחייו ולא במותו, משום שאינן שלו.

עוד יש לציין כי כבר בהצעת חוק הירושה, התשי"ח—1958, הוצע בסעיף 21 כי "מי שנמצא פסול לרשת ומי שוויתר על חלקו בעובון, שלא לטובת בן זוגו של המוריש, חלקו מתווסף לשאר הירושים על-פי חלקיהם", אולם בנוסח הסופי התקבל, כידוע, פתרון שונה, ומוצע עתה לתקנו.

3. לענין הסתלקות לטובת אחי המוריש

בהתאמה עם ההצעה בסעיף 1 מוצע גם בסעיף 14 להוסיף למסגרת אלה שניתן להסתלק לטובתם את אחי המוריש.

סעיף 19 לחוק העיקרי ענינו צוואה בכתב יד והוא מורה לאמור:

"צוואה בכתב יד תיכתב כולה ביד המצווה, תישא תאריך כתוב בידו ותיחתם בידו".

סעיף 25 לחוק קובע לאמור:

"קיום צוואה על אף פגמים בצורתה

25. לא היה לבית המשפט ספק באמינותה של צוואה, רשאי הוא לקיימה אף אם יש פגם בחתימתה של המצווה או של העדים או בתאריך הצוואה או בהליכים המפורטים בסעיפים 20 עד 23 או בכשרות העדים."

בענין קניג ג' כהן, אשר נדון לאחרונה בהרכב של חמישה שופטים בבית המשפט העליון בד.נ. 40/80 (פד"י ל"ו (3) עמ' 701), נדונה השאלה אם פתקים שנכתבו בכתב ידה של המנוחה לפני התאבדותה, ואשר לא כללו תאריך וחתימה של המנוחה, יכולים להיחשב כצוואתה בכתב יד. השאלה המרכזית שנדונה לצורך

7. בסעיף 50 לחוק העיקרי, במקום "בן-זוג או ילדיו של המוריש" יבוא "בן-זוג, תיקון סעיף 50 ילדו או אחיו של המוריש".

8. בסעיף 72(א) לחוק העיקרי, במקום הסיפה המתחילה במלים "לפני שנתן" יבוא "לפני מתן הצו, או שיכול היה להביאה לאחר מכן ולא עשה כן בהודמנות הסבירה הראשונה".

9. בסעיף 84 לחוק העיקרי —
(1) בסעיף קטן (א), במקום "לבית המשפט" יבוא "לאפוטרופוס הכללי";
(2) בסעיף קטן (ג), במקום "בית המשפט" יבוא "האפוטרופוס הכללי".

דברי הסבר

שלא להיזקק לעובדה או לטענה שהמבקש יכול היה להביאה לפניו לפני שנתן את הצו ולא הביאה לפניו בהודמנות הסבירה הראשונה.

ב.ע.א. 516/80 (פד"י ל"ו (4), עמ' 337) קבע בית המשפט העליון כי הסיפה של סעיף 72(א) חלה במקום שהמבקש לתקן צו ירושה על יסוד טענה כלשהי יכול היה להביאה לפני בית המשפט לפני מתן הצו. לעומת זאת, כשמבקש פלוני לתקן צו ירושה על יסוד עובדה או טענה שלא יכול היה להביא לפני בית המשפט שנתן את הצו, נראה, כלי להכריע בענין, כי אין תחולה לסיפה של סעיף 72(א), והענין נתון לשיקול דעתו של בית המשפט, הרשאי לדחות את הבקשה מחמת שיהיו.

מוצע להבהיר כי כוונת הסיפה היא לשתי אפשרויות: האחת, שהמבקש יכול היה להביא את העובדה או הטענה לפני מתן הצו ולא עשה כן, והשנייה, שהוא יכול היה להביא אותה רק לאחר מתן הצו, אך השתהה ולא הביאה בהודמנות הסבירה הראשונה.

סעיפים על פי הוראות סעיפים 84 עד 87 לחוק 9 עד 11 העיקרי, חייב מנהל עובון להגיש לבית המשפט פרטה של נכסי העובון וחובותיו וכן דו"חות תקופתיים בדבר ניהול עניני העובון. בית המשפט רשאי להעזר בבדיקת הדו"חות והפרטה במי שימצא לנכון, ולמעשה הוא מטיל תפקיד זה על האפוטרופוס הכללי. דא עקא, מאחר שחובת ההגשה היא לבית המשפט, אין האפוטרופוס הכללי מוסמך לדרוש את המסמכים ממי שלא הגישם, ואילו בית המשפט אינו ערוך למעקב אחר אמנם מוגשים הדו"חות כנדרש בחוק. בנסיבות אלה רבים המקרים שבהם אין מנהלי העובונות מגישים דו"חות כלל או שהם מגישים אותם באיחור רב, כך שלמעשה אין פיקוח בדבר אופן ניהול נכסי העובונות שמנהלי העובונות מופקדים עליהם.

מבקר המדינה (בדו"ח שנתי מס' 28) ותועדה לעניני ביקורת המדינה של הכנסת (בדו"ח מס' 4 של

בשעת מות המצווה נשאר בן-זוג או צאצאים של אותו זוכה, יזכו הם לפי כללי החלוקה שבירושה על-פי דין".

כלומר, בן הזוג הופך במקרה כזה להליף. הוראה זו הינה יוצאת דופן לענין הליפים (שהם תמיד רק צאצאים), והיא אמנם לא נכללה בהצעת החוק המ"קורית (ה"ח התשי"ח, עמ' 220, סעיף 55).

ההוראה לענין בן-הזוג גם אינה מוצדקת לגופה לפחות משום שאין היא מקבילה למצב המשפטי בירושה על-פי דין (על אף שבסעיף 49 ישנה הפניה לכללי החלוקה שבירושה על-פי דין). לדוגמא: אדם ציווה את נכסיו לשני בנים, ואחד מהם נפטר לפני והניח אלמנה. האלמנה תירש — לפי הוראות סעיף 49 — 2/3 מהמחצית שהיתה מגיעה לבעלה ואת השליש הנותר יירש אחיו. בסך הכל תירש האלמנה 1/3 מהעובון והבן החי 2/3. אילו היה המוריש נפטר מבלי להניח צוואה, היה הבן החי יורש הכל, ואילו אלמנת הבן השני לא היתה יורשת מאומה.

"האפליה" האמורה מורה בעיקר משום שבירור שה על-פי דין, מניח המחוקק שרצונו המשווער של המוריש היה שהכלה לא תירש מאומה, ואילו בירושה על-פי צוואה, שבה יכול היה המוריש לציין במפורש את הכלה כיוורשת במקום בעלה במקרה מותו והוא לא עשה כן — דוקא שם מניח המחוקק כי רצונו של המוריש היה שכלתו תירש אותו.

מוצע, איפוא, למחוק את בן הזוג ממסגרת הליפים שבסעיף 49.

סעיף 7 ראה דברי הסבר לסעיף 1.

סעיף 8 סעיף 72 (א) לחוק העיקרי מורה לאמור:

"בית המשפט שנתן צו ירושה או צו קיום רשאי, לפי בקשת מעונין בדבר, לתקנם או לבטלם על סמך עובדות או טענות שלא היו בפניו בזמן מתן הצו; אולם רשאי בית המשפט

10. בסעיף 85 לחוק העיקרי, בפסקה (1), במקום "לבית המשפט" יבוא "לאפוטרופוס הכללי". תיקון סעיף 85
11. בסעיף 86 לחוק העיקרי, במקום "לבית המשפט", פעמיים, יבוא "לאפוטרופוס הכללי". תיקון סעיף 86
12. במקום סעיף 87 לחוק העיקרי יבוא:
"בדיקת דוחות" 87. שר המשפטים רשאי להתקין תקנות בדבר אופן בדיקת הפרטה והדוחות בידי האפוטרופוס הכללי, ורשאי הוא לקבוע סוגי דוחות שהאפוטרופוס הכללי יהיה פטור מבדיקתם, בתנאים שייקבעו." תחלפת סעיף 87
13. בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב—1962* — תיקון חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות
(1) במקום סעיף 51 יבוא:
51. האפוטרופוס חייב להגיש לאפוטרופוס הכללי, תוך שלושים ימים מיום מינויו, פרטה של נכסי החסוי, כולל חובותיו, זולת אם פטר אותו האפוטרופוס הכללי מחובה זו או קבע מועד אחר להגשת הפרטה"; פרטה
(2) בסעיף 52, בפסקה (1), במקום "לבית המשפט" יבוא "לאפוטרופוס הכללי";
(3) בסעיף 53, במקום "לבית המשפט", פעמיים, יבוא "לאפוטרופוס הכללי";
(4) במקום סעיף 54 יבוא:
54. שר המשפטים רשאי להתקין תקנות בדבר אופן בדיקת הפרטה והדוחות בידי האפוטרופוס הכללי, ורשאי הוא לקבוע סוגי דוחות שהאפוטרופוס הכללי פטור מבדיקתם, בתנאים שייקבעו";
(5) בסעיף 65, המלים "51 סיפה, 54 סיפה" — ימחקו.
14. הוראות סעיפים 1 עד 8 יחולו גם על ירושתו של מי שמת לפני פרסום חוק זה, ובלבד שביום הפרסום לא ניתן עדיין צו ירושה או צו קיום המצהיר על זכויות יורשיו. הוראת מעבר

דברי הפכר

סעיף 13 מאחר שבענין פרטה ודוחות זהה מצבם של מנהולי העזבונות לזה של האפוטרופסים לפי חוק הכשרות משפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב—1962, מוצע לערוך תיקון מקביל גם בחוק האמור.

סעיף 14 מוצע לקבוע שהתיקונים המוצעים בסעיפים 1 עד 8 יחולו גם על עזבונות של מי שמת לפני תחילתם, בתנאי שטרם ניתן לגביו צו ירושה או צו קיום צוואה. הוראת מעבר דומה נכללה בחוק הירוששה (תיקון מס' 3), התשל"ו—1976, שבו בוטלה זכותם של הורי המוריש לרשת ששית מן העזבון כאשר הם יורשים עם ילדיו.

נציב תלונות הציבור), הצביעו על ליקויים אלה והמליצו על תיקון החוק בנדון. מוצע לתקן את החוק העיקרי באופן שמנהלי העזבונות יהוייבו להגיש את הפרטה והדוחות ישירות לאפוטרופוס הכללי במקום לבית המשפט.

סעיף 12 מוצע להסמיד את שר המשפטים להתקין תקנות לענין אופן בדיקת המסמכים האמורים, ובהן יוכל השר, בין היתר, גם לקבוע סוגי דוחות שהאפוטרופוס הכללי יהיה פטור מבדיקתם, כגון: כאשר כל היורשים הינם בגירים ותושבי הארץ.

* ס"ח התשכ"ב, עמ' 120; התשכ"ג, עמ' 79.

דברי הסבר

של השינויים תהיה רק על פי צו של שר המשפטים, שיצא כאשר משרד האפוסטרופוס הכללי יהיה ערוך לביצוע המטלות לפי הצעת הסעיפים האמורים.

סעיף 15 השינויים המוצעים בסעיפים 9 עד 13 כרוכים באישור תקנים נוספים למשרד האפוסטרופוס הכללי ובתקציב להפעלת מחשב. לאור החלטת הממשלה בדבר הקפאת תקנים, מוצע שתחילתם

מתפרסמת בזה הצעת חוק מטעם ועדת הפנים ואיכות המכיבה של הכנסת :

חוק לתיקון מקודת העיריות (מס' 30), התשמ"ד—1983

תיקון סעיף 1

1. בסעיף 1 לפקודת העיריות¹ (להלן — הפקודה), בסופו יבוא :

"מדרכה" — חלק מרחוב המיועד למעבר הולכי רגל, לרבות אבני שפה, קיר משען, מדרגות וקירות תומכים."

תיקון סעיף 249

2. בסעיף 249 לפקודה, במקום פסקה (12) יבוא :

"סלילת מדרכות (א) לסלול כל מדרכה, ככל הדרוש לדעתה לשימושם של הולכי רגל, במקום המיועד למעבר הציבור על פי תכנית כמשמעותה בחוק התכנון והבניה, התשכ"ה—1965.²

(ב) סלילה כאמור תעשה על ידי דרישה מבעלי המקרקעין הגובלים רחוב (להלן — הבעלים) לסלול, סלילה ראשונה, מדרכה לאורך הרחוב הגובל את מקרקעיהם או על ידי חיובם במלוא הוצאות הסלילה שתבוצע בידי העיריה, ובלבד שהבעלים לא יחוייבו לשלם לפני תחילת הסלילה יותר ממחצית ההוצאות המשוערות של הסלילה (להלן — מקדמת סלילה) והיתרה, בצירוף הפרשי הצמדה שהעיריה שילמה בפועל, תשולם עם השלמת הסלילה, לפי חשבון שיגיש מהנדס העיריה.

דברי הסבר

את העיריות לפעול באחת משלוש דרכים : האחת — לחייב את בעלי המקרקעין הגובלים לבצע את הסלילה ; השנייה — להטיל את הוצאות סלילת המדרכה על בעלי המקרקעין הגובלים כאשר ניתנת להם ברירה לשלם את מלוא ההוצאות המשוערות מראש או לשלם לפני תחילת הסלילה מחצית ההוצאות המשוערות ואת יתרת עלות ההוצאות לאחר מכן ; השלישית — לממן את הוצאות

סעיף 249(12) לפקודת העיריות קובע כי בין סמ" כוונתיה של עיריה "לדרוש מבעלי מקרקעין הגובלים רחוב לסלול, סלילה ראשונה, מדרכה לאורך הרחוב הגובל את מקרקעיהם".

מטרת החוק המוצע להבהיר את המצב המשפטי הנוגע לסמכויותיהן של העיריות לגבי סלילת מדרכות ולדרכי מימון ההוצאות הכרוכות בכך. מוצע להסמיך

1 דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 8, עמ' 197; ס"ח התשמ"א, עמ' 153; התשמ"ב, עמ' 172; התשמ"ג, עמ' 130.
2 ס"ח התשכ"ח עמ' 307; התשמ"ג, עמ' 25.
3 ס"ח התשמ"ג, עמ' 46.

(ג) לא סללה העירייה את המדרכה עבורה נגבתה מקדמת הסלילה תוך שנה מיום גביית המקדמה — תוחזר המקדמה למי ששילמה, בצירוף תשלומי פיגורים כאמור בסעיף 6 לחוק הרשויות המקומיות (ריבית והפרשי הצמדה על תשלומי חובה), התש"ם—1980.³

(ד) החליטה עירייה לבצע סלילת מדרכה ולהיב את הבעלים בתשלום הוצאות הסלילה, תודיע על כך לבעלים ותתן להם את הברירה לשלם מקדמת סלילה או לשלם מראש את מלוא ההוצאות המשוערות של הסלילה; שילמו הבעלים מראש את מלוא ההוצאות כאמור, לא יהוייבו בהוצאות נוספות כלשהן שיהיו לעירייה בגין סלילת המדרכה והאמור בפסקת משנה (ג) יחול, בשינויים המחוייבים.

(ה) עירייה רשאית, במקום לפעול כאמור בפסקאות משנה (ב) עד (ד), להטיל על הבעלים היטל סלילת מדרכה שיגבה עם תחילת הסלילה על פי הודעת מהנדס העירייה או עם מתן היתר בניה במקרקעין הגובלים רחוב.

דברי הסבר

לאחרונה בפסק דין של בית המשפט העליון בע"א 620/82 עיריית הרצליה ג' רשף ואחרים, ומוצע לקבעם במפורש בחוק.

הסלילה על ידי הטלת היטל. שיטת ההיטל, המבוססת על ממוצע הוצאות הסלילה בכל תחום העירייה בלי קשר להוצאות הממשיות הכרוכות בסלילה של אותו קטע שהמקרקעין של החייב בהיטל גובל אותם, אושרה

הברי הכנסת: שושנה אריבלויאלמוזלינו, אגמון רובינשטיין, אהרן נחמיאס, מאיר שמרית